ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

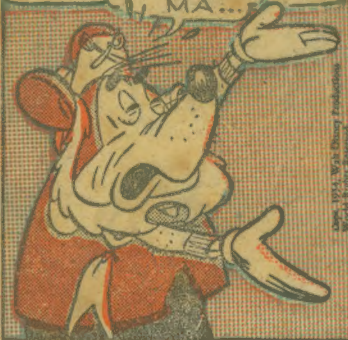

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XIX — Број 299 — Субота, 21 септембар 1957

СТРИЦ МРГУД *у гостима код* МИКИЈА

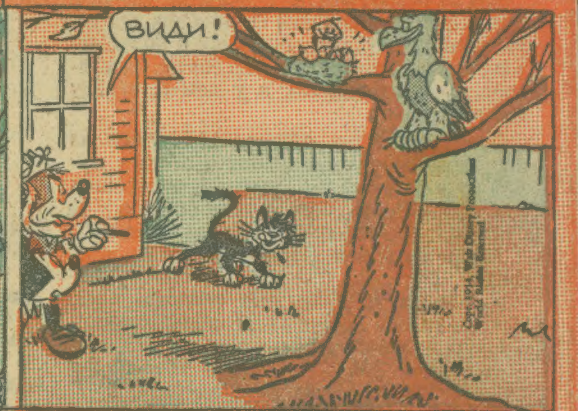

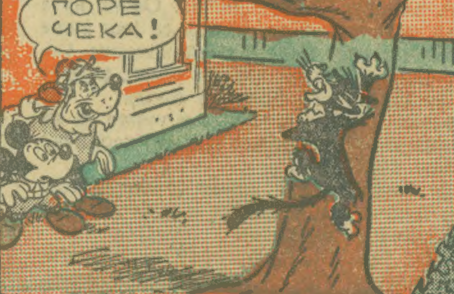

„ЕНЦИКЛОПЕДИЈА" поздрава

Ево ти руке!... Никад се, вероватно, неће сазнати ко је први изговорио ову реченицу, када су се и чије руке први пут стегле у знак поздрава. Можда је на те руке падала титрава светлост огња у станишту пећинског човека, а можда се то догодило много касније, негде у сенци египатских пирамида. У сваком случају, Хомер тврди да је руковање као знак поздрава било познато већ старим Тројанцима.

Касније је тај поздрав био ако не баш заборављен, а оно бар изгубљен међу разним помпезним ритуалима створеним у епохама робовласничког и феудалног друштва. Али времена су се мењала и понижавајуће клечање пред моћнијим од себе, падање ничице и ударање челом о земљу постепено су потискивани у прошлост, а руковање се све чешће стало јављати као знак поздрава међу људима разних сталежа и разних националности.

Пружање леве руке — увреда

Али, још у време кад су у Европи церемонијалмајстори краљевских дворова измишљали сложене поздравне обреде, обично руковање могло се наћи тамо где нога Европљанина дотад још никад није ступила. Први бели путници који су продрли у срце „црног континента" и упознали обичаје дивљих племена били су изненађени кад су видели да се тамо људи при сусрету рукују и да тај поздрав није само празна форма, већ и закон уљудности и израз искрене добродошлице. У неким афричким племенима, само руковање није довољно да изрази осећање радости због сусрета, па због тога пријатељи допуњују тај поздрав тиме што, стежући руке, великим прстом благо лупкају један другог по доручју.

Становницима области Гамбије не можете нанети већу увреду од те да им при поздраву пружите леву руку уместо десне. У долини реке Конго, познаници пружају један другом обе руке и, наклонивши се, дувају на њих.

Из колекције капетана Кука

Кад би се поздрави могли сакупљати у збирку као лептирови и бубе, то би капетан Кук, први Европљанин који је боравио на острвима Океаније, донео отуд са собом читав музеј поздрава. На сваком острвцету које је он посетио постојао је посебан начин поздрављања између познаника и пријатеља.

На појединим острвима Океаније руковање се претвара у неку врсту испитивања снаге: закачивши велике прсте на десној руци, оба човека вуку један другог, сваки на своју страну.

Да би се поздравили с домороцима Ускршњих Острва, треба извести читав низ покрета: стати потпуно право, стегнути шаке у песнице, испружити их испред себе, дићи их затим изнад главе, отворити песнице и, најзад, пустити руке да слободно падну. Тим поздравом они показују један другом да у рукама не држе никакво оружје.

На Новом Зеланду, капетан Кук био је изненађен домаћим начином „клањања" при поздраву: уместо да оборе главе, познаници при сусрету дижу их увис.

Поклони и тапшања

Некада је наклон читавим горњим делом трупа био један од најраспрострањенијих начина поздрављања. Данас се у Европи, по правилу, лаким наклоном поздрављају људи који се мало познају. Међутим, на Истоку, нарочито у Кини, лак наклон главе претставља најчешћу врсту поздрава.

Припадници племена Ваџиџи које живи у Централној Африци, поздрављају се на тај начин што најпре притисну обе руке на груди, лако се поклоне, а затим неколико пута ударе дланом о длан.

Доброг пријатеља, нарочито ако га дуго нисмо видели, и ми ћемо често, рукујући се с њим, другом руком потапшати по рамену. Тај покрет, или покрет сличан њему, чини саставни део поздрава код многих народа на свету. Тако Аини, становници острва Хокаидо и Курилских Острва, при поздраву склапају руке, приносе их челу, а затим тапшу један другога — мушкарци по бради, а жене по горњој усни — и на крају се рукују.

Међу неким малајским племенима тапшу људи један другога прво по једној, а затим по другој страни шаке, па онда приносе руке уснама или челу.

Племена која живе на обалама језера Тангањике почињу свој поздрав тиме што се прво узајамно тапшу по трбуху, затим пљескају дlановима и на крају се рукују.

Стари Грци поздрављали су се при сусрету речима „радуј се", а у старој Сирији речју „шелом", која значи „мир".

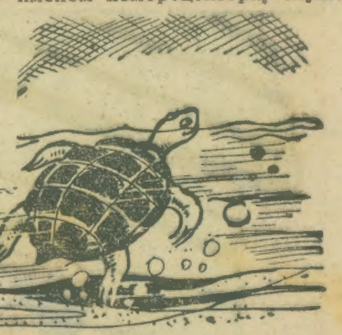
Корњача — подморница

Природа је колевка проналазака. Хиљаде изума имају одговарајући облик у природи, без обзира на то да ли је посматрање баш тог облика навело човека да и он тако нешто створи. Такво једно дело природе је и „подморница" о којој ће овде бити реч.

Цев за усисавање и избацивање ваздуха на подморници док се она налази под водом, коју су Немци назвали шноркел, није старог датума. Она омогућује да се усиса ваздух потребан за рад машина и да се избацују отпадни гасови. Део цеви над водом тешко се запажа, те подморница може дуго да остане непримећена.

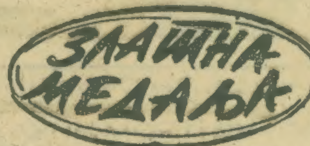
Има и корњача које се користе сличним системом да би што дуже остале под водом. Њихови давни преци, савременици диносаура, имали су мек оклоп. Те корњаче проводиле су дан у плиткој води. Имале су дуге вратове, а очи су им се налазиле на врху главе, те је корњача, издижући главу високо изнад воде, имала добар преглед околине. Но, изгледа да је и ово било опасно, па је корњача често избацивала из воде само крајичак своје дуге њушке, са очима на врху. Тако се ван воде налазио само мали део њеног тела, који се тешко запажао.

Корњаче с меким оклопом живе данас у рекама, барама и језерима с муљевитим дном, у које лако могу да се укопају. Оне изаберу погодно место у плићаку, загњуре се у песак, а врат испруже тако да им само очи вире изнад воде. Међутим, ова корњача може такође да усисава воду и да из ње издваја потребан кисеоник. Нарочити органи налазе се у ноздрвама, кроз које пролази усисана вода. Ти органи, познати у науци под именом хеморецептори, служе

корњачи за проналажење хране и за разликовање материја које су за јело од оних које то нису. Тако корњача може да проводи време сакривена у песку или у муљу, а да ипак не пропушта храну коју вода носи поред ње.

Корњача с меким оклопом није једини кичмењак који има овакве ноздрве. Јужноамеричка корњача матамата има сличан орган, али се, како изгледа, у много мањој мери користи њиме од корњаче с меким оклопом.

АТЛАНТИДЕ

РОМАН ОД Г. ГОЛУБОВА

(12)

Кад је распра достигла врхунац, Паулсен скочи од стола и врати се пробама тла извученим у току дана. Распоред и облик зрнаца песка, доказивао је он, пружа могућност да се утврди чак и у ком је правцу текла та река.

Сутрадан ујутру објавио је Кнутсен да по садржини радиоактивних изотопа у муљу, који се јавља као пратилац дубоководних врста песка, њихова старост може да буде од двадесет до сто хиљада година.

Рисер-Хансен и Паулсен само се згледаше.

— Можда је песак ипак обалског порекла? — гласно изрече своју мисао „старац".

Паулсен слеже раменима.

— Тешко. Зрнца су сувише крупна. Уосталом, видећемо шта ће даље бити.

Кнутсен ме је некако победнички гледао. Чему се то радује? Лепа тачност: од двадесет до сто хиљада година! Али, чак и тада је на земљи било људи, мада су они били далеко од културе Атлантиде...

Испитивање подводне долине показало се ништа мање занимљиво од трагања за Атлантидом. Лагано смо се кретали напред и три пута за 24 часа бацили сидро. Карта издужене долине, скривене од нас слојем воде дебелим три километра, оцртавала се све јасније. Напипавали смо је ехолотом и топом, извлачећи све нове и нове пробе тла.

Паулсен је, пажљиво проучавајући оно што нам је топ извлачио, сматрао да је долина неоспорно речна и да се ми крећемо узводно током реке. У сваком случају, долина се приметно сужавала; ишли смо према изворишту реке.

Одушевљени открићем, радили смо читаву седмицу као ђаволи. Био је то тежак и једнолик посао, али први пут откад смо кренули радио сам не осећајући ни умор ни досаду.

А осмог дана дежурни извиђач повика:

— Брод с десне стране!

Капетан принесе доглед очима и опсова.

— Опет та проклета „Звезда мора"! — рече бесно.

Крик у ноћи

Капетан се није варао: то се заиста опет појавила „Звезда мора". Кад је међу нама остало свега двеста метара, она је, као и прошли пут, угасила машине. Узео сам од крманоша доглед и почео да посматрам „непријатељски брод". Морнари су трчали по палуби, приметио сам узнемирену физиономију грофа Тандија, а поред њега ...

— Па то је Хигинс! — узвикнуо сам, запрепашћен.

Сумње није могло бити. Поред грофа Тандија, на палуби пиратског брода стајао је Хигинс, чије су наочари блистале на сунцу.

Погледах Рисер-Хансена. Прсти су му толико стезали уже да су зглобови на прстима постали сасвим бели.

— Капетане, — мукло рече он — разделите људима све оружје које имамо на броду.

Али, до сукоба није дошло. Овога пута пирати нису покушали да нам се још више приближе и нису мрсили наше конопце. Само су спустили један велики чамац, који је стао да кружи око њиховог брода.

Управих доглед на чамац и умало га не испустих из руку: толико је било необично оно што сам видео.

Међу морнарима у чамцу седео је поп! Прави поп, с црном ризом и с капуљачом упола смакнутом с главе.

— Шта је ово, професоре? — разрогачених очију упита капетан Рисер-Хансена. — Какав је то свештеник у њиховом чамцу?

„Старац" слеже раменима. Мене је тај покрет успокојио: значи, нисам ја једини који видим црног монаха.

Шта тај црноризац ради насред океана? И како је у ту дружину допао професор Хигинс?

Глава ми се, као балон, надимала од најфантастичнијих претпоставки. А чамац је настављао своје загонетно кружење. Прошло је тако више од једног часа. Најзад, Рисер-Хансен срдито пљуну преко ограде и рече:

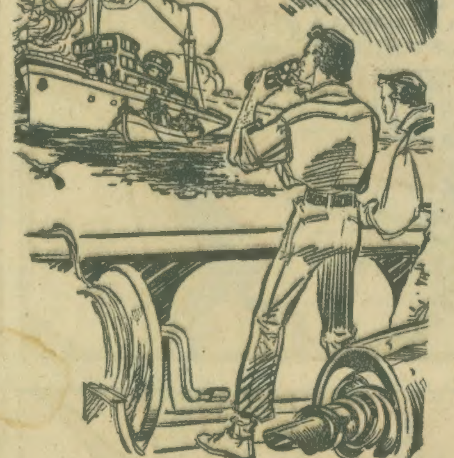
— Доста тог циркуса! Пошто нам не прилазе, да наставимо свој посао.

Прихватили смо се посла, али батометре нисмо спустили, јер се море узнемирило, а на југозападу су се почели гомилати облаци.

— Биће буре, и то јаке, — рече капетан. — Барометар нагло пада.

Ипак смо спустили топ. Док сам помагао да га обесимо за уже, с времена на време погледао сам према „Звезди мора". Међу таласима, који су већ почињали да се пене, поскакивао је њихов чамац.

— Они постављају бову! — викну један од морнара.

Заиста, поред самог чамца поигравала је на таласима велика црвена лопта. Шта су то могли наћи на морском дну? Можда неки потонули брод? Само, шта им при томе треба тај поп?

Али, више нисмо имали времена да посматрамо шта раде. Ветар је постајао јачи, палуба је бежала испод ногу; једва смо извукли тешки цилиндар, који нам се стално клизао из руку.

После неколико минута налетео је вихор и све око нас утонуло је у маглу водене прашине. Вихор је наш брод толико бацао на бок да су бочне светиљке готово додиривале воду.

— Карпентеиро! — викну ми на уво капетан кад сам, с тешком муком, успео да пређем преко палубе која се љуљала као помамна и да стигнем у крманошеву кућицу. — Тако на Азорима називају овај ветар. „Дрводеља". Уме он и брод да поломи. Догађа се да однесе рибаре чак до обала Португалије. Али не траје дуго, не очајавај!

Очајавао не очајавао, осећао сам се лоше и, искористивши предах између два таласа, стрмоглавио сам се под палубу и одмах легао. Спопала ме је морска болест коју досад нисам искусио. Као кроз сан, чуо сам узбуђене гласове који су предлагали да се секу конопци сидра. Други гласови уверавали су да ће се „дрводеља" ускоро стишати.

Ветар се стишао тек око шест по подне. Кад сам изишао на палубу, сунце на заходу сијало је мирно и умиљато. Али, море се још није било умирило.

„Звезда мора" била је још ту. Дизала се и спуштала на таласима, али сад с леве стране од нас и нешто даље него пре вихора. Пловка више није било: вероватно га је ветар откинуо и однео.

Мада таласи нису престајали, бандити су поново спустили чамац са својим црним попом. И опет су поставили пловак, само сад жућкастонаранџасте боје. Но, ускоро су подигли чамац. Очигледно су нешто нашли, јер је на њиховој палуби настало трчкарање и, мало касније, видесмо како бацају дубоководну дрљачу. Вукући је тешко за собом, „Звезда мора" стала је да обилази око пловка. Даље догађаје сакрила је ноћ.

Не обазирући се на непријатно суседство, одлучили смо да до јутра останемо на истом месту. Сви смо били веома уморни, а усто је на палуби требало поправити неке мање штете које је „дрводеља" био нанео. За ноћну смену капетан је одредио најснажније морнаре и раздао им оружје; ко зна шта може да учини „почасни члан коцкарнице" са својом сабраћом?

Усред ноћи пробудили су ме узбуђени гласови и топот ногу.

Излетео сам на палубу брзином метка. Нагнути преко ограде, људи су буљили у таму, непровидну и црну као мастило. Нису се виделе чак ни светиљке на „Звезди мора".

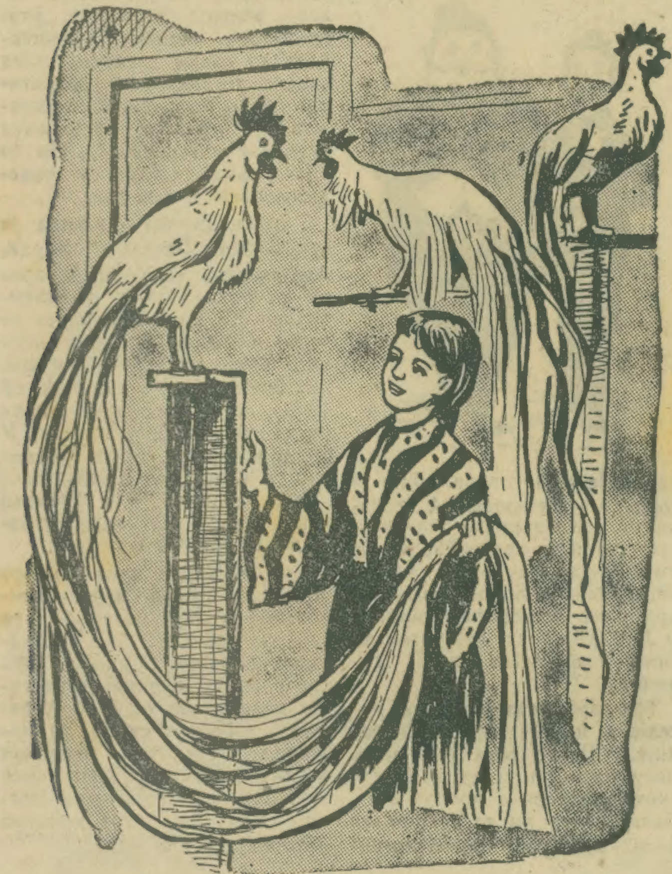
(Наставиће се)

Традиција села Катјо

Шта мислите: која животиња има најдужи реп? Мајмун, крокодил, паун? Не. Најдуже репове на свету наћи ћете — у роду кокошака!

Дугорепе кокошке и петлове можете видети само у малом јапанском селу Катјо, које се налази двадесет километара од града Коти, на острву Шикоку. Ову врсту кокошију извео је, пре двеста седамдесет година, сељак Ридзаемон Такеити. У то време месни феудални господари волели су да буду окружени шароликом и нагизданом свитом и копљоношама. За време свечаних поворки, њихови дворани носили су копља украшена на врху дугим птичјим перима. Тако су и пера из репова дугорепих кокошака Ридзаемона Такеитија красила врхове копаља оружане пратње његовог феудалног господара. Одгајивање ових кокошака постало је традиција села Катјо, која се преноси с колена на колено.

Најдуже репове има нарочита сорта која се одликује светлољубичастим перјем: седам метара и тридесет сантиметара. Али, у Катјоу има много кокошака које имају реп од преко три метра.

Одгајивање ових кокошака захтева много труда и времена. Кад реп толико порасте да почне да додирује земљу, пиле „селе" у нарочити кокошарник, такозвани томехако, висок кавез са седалом, у коме остаје до краја живота. Да се реп не би замрсио, подвезује се врпцом, а затим се веша о зид кокошарника.

ВИДИ ШТА ЈЕДЕ, ПА ЋЕШ САЗНАТИ КАКАВ ЈЕ...

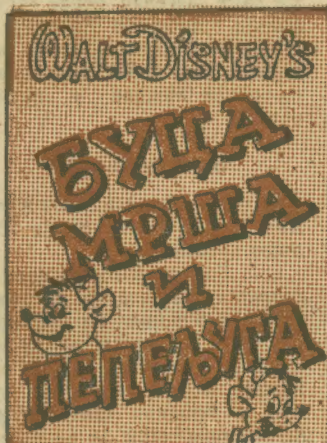
Храна није само средство за утољавање глади, односно за одржавање живота, већ и индикатор за откривање извесних особина карактера код људи. Два лекара из истраживачког института за исхрану америчке армије открили су, проучавајући једну групу војника, да је врста хране коју су они најрадије узимали била у тесној вези с њиховим особинама. Тако су, например, дошли до закључка да су војници који су изразити пробирачи у јелу активнији и импулсивнији од осталих својих другова. Особе које најрадије једу поврће више воле да се баве теориским него практичним проблемима, административни послови мање им одговарају од интелектуалних, а усто боље раде сами него колективно. Изразити љубитељи разних салата су, пак, енергичне и друштвене личности. Потрошачи скроба, тј. они који најрадије једу теста и кромпир, по особинама су права супротност љубитељима поврћа.

СУМРАК ПРОНАЛАЗАЧА-ПОЈЕДИНАЦА

Кад би се данас, било у којој земљи, појавио на тржишту какав нов производ, например мишоловка боља од свих које су сада у употреби, готово је сигурно да то не би било дело једног јединог човека. Сем ако није у питању нека сасвим једноставна ствар, сваки нов проналазак захтева у данашње доба стручњаке или аматере из бар пола туцета научних грана. Јер, данас је мало ствари које зависе искључиво од једне научне гране.

— Вековима је свет, односно напредак у свету, зависио од појединачних проналазача, — изјавио је недавно Холдон Лиди, директор истраживачког отсека Института за технологију у Илиноису. — Многи од тих научника и мислилаца вршили су своје опите и усавршавали своје проналаске по екромним мансардама, подрумима и шупама. Они су, углавном, проналазачком раду могли да посвете само своје слободно време, оно које би им преостало после обављања посла од кога је зависио опстанак њихових породица и њих самих. Научника „с пуним радним временом", онаквих какви су данас, тада није било. Али, с развојем науке и индустрије расла је и потреба за организованим научним и истраживачким радом, што је, сасвим природно, значило и почетак сумрака истраживача-појединаца.

Прошле године у Сједињеним Америчким Државама било је пријављено и заштићено 46.846 патената. Више од 90 отсто нових проналазака дело су разних истраживачких и научних колектива, а само остатак долази на „усамљене" проналазаче.

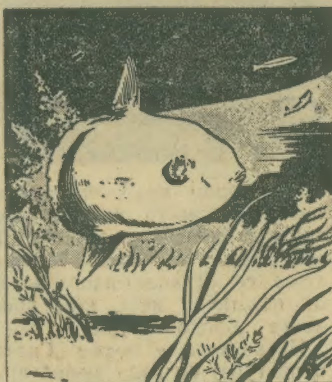

КИЧМЕЊАК С НАЈМАЊИМ МОЗГОМ

За такозвану „сунчану рибу" сматра се да, сразмерно величини тела, има најмањи мозак међу свим кичмењацима.

БЕЛА СЛАЧИЦА

Бела слачица је уљана биљка пореклом из области око Средоземног Мора, одакле се проширила на све стране. Раст на разним местима: на њивама, угару, ивицама пута, на развалинама и по травњацима. Из њеног семена цеди се уље, које се употребљава за јело и гориво. То уље има оштар и љут укус.

СУПЕР-РАДАР

Неки амерички бродови добили су нове, много јаче радарске уређаје. Њихова антена личи на велики рефлектор, а може се употребити и за дириговање пројектила.

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

Тера, Теразија и Аспронизи

Тера, Теразија и Аспронизи су три острва која сачињавају групу Санторина у Јегејском Мору.

Ова острва претстављају остатке обода некадашњег вулканског кратера. Између њих се налази басен дубок око 300 метара. Уствари, то је вулкански кратер. У том басену на површину је избило најпре острвце Палеа Кајмени, затим Микра Кајмени, па Неа Кајмени. Најзад, кад је 1866 године

дошло до подморске ерупције у близини острвца Неа Кајмени, појавила су се два сасвим мала острвца Мајонизи.

КАКВА ЈЕ ТО ИДИЛИЧНА ДРАМА?

У 16 веку, у Италији, негована је такозвана пасторална драма, у којој су истицани мотиви идиличности. То је најчешће била нека обична пастирска авантура, која се углавном срећно завршавала. Пастири и пастирке су наивне, веселе и добродушне личности, које живе слободно у природи и уживају њене дарове. Позната је пасторала „Аминта" од Торквата Таса. Дубровачки песници такође су неговали ову врсту драме. Леп пример је „Дубравка" Ивана Гундулића.

ТО НАМ СЕ САМО ЧИНИ...

Излазак сунца не претставља његово стварно дизање изнад хоризонта, већ нам се то само чини због окретања Земље око своје осовине.

КАКО ЈЕ ПОСТАЛО ИМЕ КОРДУАН?

Кордуан је помоћу руја уштављена овча или козја кожа, шагринирана, а служи за израду финије обуће, галантериске робе и за повезивање књига. Назив је постао по шпанском граду Кордови, где су овакву кожу прерађивали Маври.

ВАГА ЗА СЛЕПЕ

У Америци је начињена специјална вага за слепе. Она је повезана с једним звучником, који „саопштава" резултат мерења.

Ко је био први...

Питање ко је први обишао око света, не изгледа тешко. Јер, Магелан је човек чије је име у историји географских открића везано с тим подвигом, Али...

... Шестог септембра 1522 године у луку Сандукар де Барамеда, која се налази на ушћу Гвадалквивира, поздрављена артиљериском паљбом, уупловила је галија „Викторија". Оправдавши своје име, „Викторија" се, једина од пет галија које су три године пре тога исловиле из те исте луке под командом Фернана Магелана, вратила са прве пловидбе око света. С „Викторије" се искрцало 18 „победника свих океана" — на смрт уморних, измождениx, али срећних људи. Магелана није било међу њима.

Велики адмирал никад се није вратио у Шпанију: изгубио је живот на далеком филипинском острву Мактан, у сукобу с војском поглавице Лапулапу, кога данас Филипинци сматрају националним херојем и првим борцем за независност Филипина.

Магелан, значи, није опловио око земљине кугле. А ко је, онда, био први који је то учинио, ко је та „друга личност"? Шпански краљ доделио је част и титулу првог морепловца око света капетану „Викторије" Хуану Себастијану дел Кано. По „највишој наредби", његов грб био је украшен сликом земљине кугле и натписом: „Ти си први обишао око мене".

Ново име

Прошла су столећа пре но што су се нашли „дрзници" који су довели у сумњу исправност овог признања шпанског монарха.

Године 1940, холандски научник Хендрик ван Лун и књижевник Стефан Цвајг, аутор књиге „Магеланов подвиг", „избацили" су једно ново име. То је био Енрико, роб великог морепловца, лични тумач и веран сапутник у животу „генерал-капетану" Магелану. Доведен с Малаке у Шпанију, Енрико је касније у саставу Магеланове експедиције продужио свој пут на запад, преко Атлантског, а затим Тихог Океана. Тим новим, дотад непознатим путем стигао је он у своју домовину.

Круг се затворио. За Енрика се путовање око света завршило доласком на филипинско острво Масаву, прво острво са чијим се становницима могао споразумети на њиховом матерњем језику. Другим речима, по ван Луновом и Цвајговом тврђењу, титула „Првог" не припада Хуану дел Кано.

„Био је то величанствен, незаборавам догађај, један од највећих у историји човечанства: први пут откако се Земља окреће у васиони један човек се, обишавши око целе планете, вратио у отаџбину! Споредно је то што је он био безначајна личност, роб; величина је била у његовој судбини, не у личности". — каже за Енрика Стефан Цвајг у својој књизи о Магелану.

Титула „Првог" одузета је с пуним правом од капетана „Викторије"...

Још једно „Не"

Године 1921 објављена је књига „Навигација и метеорологија у време Магеланових путовања". Њен аутор, језуита Хосе Алге, који је тада био директор метеоролошке станице на Филипинима, пише у њој да је пре свог славног путовања Магелан већ био у Индији и Малаки (1505—1513), где је и купио Енрика, и да се, према томе, путовање око света и за славног морепловца исто тако завршило доласком на острво Масаву.

То мишљење још је боље документовано у књизи совјетског научника Кунина „Магелан", где се наводи тврђење арагонског историчара из XVI века Архенсолоа, који каже да је Магелан, после експедиције вицекраља Антонија д' Абеуа на Молучка Острва, препловио још 2.000 километара од обале Малаке у правцу истока.

Била су двојица

Каснији Магеланов биограф, Американац Чарлс Мекју Пар, пише следеће:

„... Године 1515 Магелан је извршио самовласно истраживачко путовање на исток... Он је лако могао да посети кинеску насеобину на Лузон-Папији, или је, вероватно, пловио у близини Филипинског Архипелага, који је касније и званично открио у корист Шпаније за време пловидбе на запад преко Тихог Океана. Уколико је Енрико пратио Магелана на оба његова путовања, може се слободно тврдити да „првог" у буквалном смислу речи није ни било; „први" су били њих двојица..."

Да бисмо завршили започети навод из Парове књиге, потребна нам је нова глава која се зове:

„Палма првенства"

„... Исто онако као што се победником у једној бици сматра војсковођа победничке војске а не неки његов појединачни војник, тако и у овом случају првенство, сасвим праведно, треба дати Магелану, као вођи и команданту".

Дакле, Магелан остаје Магелан, први морепловац који је опловио око земљине кугле.

Земља „Скачи како знаш"

Надалеко је позната „Дизнијева земља", чаробни кутак у коме се, поред осталих чуда, могу срести и љубимци деце целог света: Мики Маус, Паја Патак и његови сестрићи, слон Думбо и друге личности рођене у машти великог уметника Волта Дизнија. Мали посетиоци доживљују тамо призоре какве су само у својим сновима могли да дочарају.

Мање је позната, али је исто толико занимљива, и једна друга „земља", која се налази у граду Монтереју, у Калифорнији. Она има и своје име — „Скачи и претурај се како знаш". То је, уствари, пространо дечје игралиште у коме, као што му и име казује, сваки малишан може да изводи све што уме и да се проводи по својој вољи. Можда је баш због тога број посетилаца увек велики. И ниједан од њих није отишао разочаран својој кући.

Да би овај забавни парк постао оно што је, на његовом уређивању учествовали су најпознатији педагози, дечји лекари и уметници. Чувени вајар Арч Гарнер, с пуно смисла и маште, обликовао је разне справе за забаву. Ту се налазе разнобојне вртешке, трамбулине, челичне спирале за пењање, минијатурни авиони, даске за балансирање, „дрво-кишобран" са челичним шипкама за пењање, и друго. Свака од њих начињена је тако да на најцелисходнији начин послужи телесном вежбању дечака и девојчица. Тле је посуто дебелим слојем финог песка, како у случају пада не би долазило до озледа.

На једном крају игралишта налази се мало језеро. Оно окупља пливаче, веслаче и једриличаре. У средини језера диже се острвце направљено од пластичне масе, које прихвата „бродоломнике".

Преко дана, у земљи „Скачи и претурај се како знаш" ври као у кошници. Под неупадљивим али будним оком старијих, мали посетиоци у игри и разоноди проводе безбрижне часове, који ће им често искрсавати у сећању и много доцније, кад, као одрасли људи, буду обузети свакодневним пословима и бригама.

Станлио и Олио
И ЊИХОВА ТРАГИЧНА СУДБИНА

Стан Лаурел и Оливер Харди, омиљени „Станлио и Олио", увесељавали су готово пуне две деценије пре рата филмску публику широм света. Популарност овог комичног пара била је на врхунцу 1937 године. Тада је Оливер — „дебели" — имао 140 килограма.

Пре нешто више од месец дана имао их је само 65. У септембру прошле године изгубио је моћ говора. Био је потпуно парализован. А недавно су све америчке телевизиске станице прекинуле своје емисије да саопште тужну вест: Оливер Харди, краљ лакрдијаша и комике, умро је у Лос Анђелосу, напуштен од свих. У шездесет петој години.

Трагедија два филмска весељака почела је много раније. После рата они више нису били по укусу холивудских режисера и продуцената. Замерали су им да су њихове шале вулгарне, неинтелигентне. Главни Хардијев грех био је што му се у једном филму сручило на главу четрдесет торти и кремова. Пре рата, јунаци „Фра Диавола" зарадили су сваки по милион долара, али је лавовски део прихода од њиховог смеха припао продуценту Халу Рочу. Он је био сопственик свих њихових филмова, од којих они никад више нису добили ни гроша. После рата, Роч је препродао већину тих филмова америчкој телевизији за замашан износ од 750.000 долара. Упркос њиховој „вулгарности", милиони Американаца су сваке вечери пред својим телевизиским апаратима са одушевљењем доживљавали сценску ренесансу „дебелог и мршавог". За то време њих двојица су живели у беди и болести.

Лаурел, Енглез, некада је замењивао „Шарла". Харди, Американац, завршио је права на универзитету у Атланти, али се није приклонио очевој жељи да постане адвокат. Први заједнички филм, „Шешире доле!", снимили су 1922. Отада је њихова слава расла из године у годину. У Италији су их звали „Станлио и Олио", у Швајцарској „Гоја и Гот", а у Финској „Мин и Фик". Снимили су заједно преко 300 филмова.

Док је Харди преживљавао последње часове, нешто млађи Лаурел није могао да се нађе уз њега. И сам парализован, проводи суморан живот у својој кућици, тридесетак километара од Лос Анђелоса. Обојица су се до последњег тренутка заносили мишљу да ће се једног дана опет заједно појавити на филму. Хардијева смрт коначно је развејала ове наде.

ПИЗАНИЈА — САВЕЗНИК И НЕПРИЈАТЕЉ

Мала, шаренокрила птица лако је скочила с једне гране на другу. Грана се заљихала, затреперила и изненада засула птицу кишом малих, лепљивих бобица. Птица је покушала да побегне, замахнула је крилима, поскочила. Нов облак ситних плодова сручио се на њу. Реп и крила су јој већ сасвим слепљени. Немоћна птица пала је с гране у траву и у истом том тренутку постала је жртва велике афричке змије-шарке која је бешумно склизнула из честара.

Змија се није случајно нашла у близини грма с лепљивим плодовима. У шумовитој југоисточној области Уганде змије се претежно хране птицама. Да дођу до крилате хране, „помаже" им пизонија, жбун који својим изгледом личи на наш грм орлове нокте, или, како га друкчије називају, козју крв. Свијена у клупко и сакривена испод сувог лишћа негде у близини пизаније, змија је у стању да данима, па и седмицама, вреба свој плен.

Али, пизанија може од савезника да се претвори у непријатеља. Зоолози дуго нису могли да схвате на који начин домороци тако брзо и лако улове велик број шарки, мада се оне прилично ретко срећу у Уганди. Касније су открили да ови ловци из искуства знају да змије „дежурају" око жбунова пизаније. Они понекад чак и специјално гаје ово жбуње, да би се змије скупљале око њега.

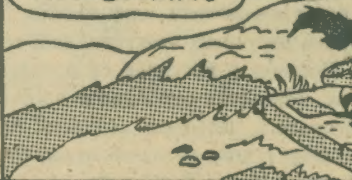
ИДЕАЛАН СТАНБЕНИ БЛОК

У многим земљама развој градова намеће исте проблеме: како уз мале трошкове подићи грађанима удобне, модерне и прикладне станове. На то питање покушали су да одговоре најпознатији архитекти света на Међународној архитектонској изложби у источном Берлину. Десеторици страних и четрнаесторици немачких архитеката дат је простор од 18 хектара да на њему подигну „идеалан станбени блок", који ће, кад буде завршен, моћи да прими 1.160 становника. У блоку ће се налазити зграде од једног до седамнаест спратова.

УСИСИВАЧ ЗА РИБЕ

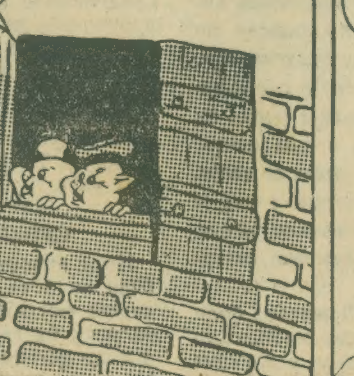
Оригиналан начин ловљења рибе примењује се од недавно у Совјетском Савезу. Са рибарског брода не баца се мрежа, већ се загњури у воду сто метара дугачка цев, на чијем се доњем крају налази рефлектор. Кад наиђе јато риба, упали се рефлектор и почне да ради снажан мотор, који кроз цев „усисава" рибе и извлачи их на брод.

КОМЕТЕ

У ОЧИМА НАШИХ ЛЕТОПИСАЦА

„Пред Ускрс појави се са запада на небу неко знамење, које се пружало као копље до половине неба, широко као дуга, али не криво као она, већ право као копље; оно се видело на небу пет до шест дана, а јављало се увече".

Ове речи могу се прочитати у једном старом српском рукопису, а оставио их је неки нама непознати посматрач ове необичне небеске појаве, за коју ни он сам није био сигуран каква је. Али, захваљујући другим подацима којима сада располажемо, знамо да је то била комета од 1668 године. Она је била необично велика и сјајна, али се из Европе видео само њен реп, док јој се глава, скривена од погледа наших предака, могла посматрати из Индије или Бразилије.

Наши стари летописци пратили су ове појаве с великом пажњом, понеки можда и са страхом, а оно што су видели и што им се чинило важно записивали су на празним страницама неке рукописне или штампане књиге која им је била при руци. Већином свештеници или калуђери, писци ових бележака нису посматрали комете очима астронома, па су зато и подаци које они о кометама дају често веома оскудни, а понекад чак толико недовољни да се не може утврдити ни на коју су комету мислили.

„Светла звезда с кубетом"

Комете могу имати различите облике, па отуда и разна поређења у нашим старим записима. Слично посматрачу кога смо горе цитирали, изражава се и један други, сто година старији, који за комету од 1569 каже да се „као неко копље простирала преко целога неба". Стари Грци давали су кометама, према њиховом изгледу, различита имена. Тако је код њих ксифиас назив за комету која личи на мач, комета лампадиас је она која изгледа као нека буктиња, а именом докис називана је комета која потсећа на копље. Зато су и стари српски летописци упоређивали с копљем комете правог, а уског и дугог репа. Понекад се комета упоређује с дугом. Тако у једном запису из 1680 стоји да се те године појавила једна значајна звезда с дугом. Па и на једном страном цртежу из тога доба види се да је кометин реп био веома дуг, при крају једва нешто шири него код главе. Дужина му је износила око 80°; пружао се, дакле, готово од хоризонта до зенита. Помиње се још и „светла звезда с кубетом", јер је посматрачу комета од 1473 године изгледала као неко кубе.

У два случаја нашим посматрачима реп комете налик је на метлу. У летопису епископа Јефрема Јанковића стоји: „Године 1682 јави се знамење на небу, велика звезда на западу, која се видела с вечери, велика као дуга, али права, а потом све шира, тако да је изгледала као метла. Почела се рађати од 10 децембра, а нестала пред Божић..." Ово је комета која је сада позната као Халејева. Занимљиво је да је то управо био пролаз који је и сам Халеј посматрао после чега је, на основу својих и старијих посматрања и рачуна, изнео мишљење да ова комета стално обилази око Сунца, по правилној путањи која се може израчунати и на основу тога предвидети када ће се комета поново појавити.

Пре славних астронома...

Следеће године, 1683, ђакон Атанасије Србин — тако се потписивао — бележи да се опет појавила једна комета слична метли. Он наводи како је Сенека некад говорио да ће, ако се појави комета, бити промена у неком царству, па закључује да ова комета најављује пропаст турског царства. Преварио се, нажалост, као и сви други који су мислили да се на небу може прочитати оно што ће се на Земљи десити.

Да комета најављује разне недаће веровали су и други. Поводом једног ранијег пролаза Халејеве комете, 1456, наши летописци бележе да је исте године харала куга. Они су, наравно, држали да је за то крива комета. То исто понављају летописци и за комету из 1457 године. Чак и 1739 стоји записано да је после појаве комете у Београду владала куга и да су га Турци заузели (Београд су дотле држали Аустријанци).

У неким случајевима, и наши посматрачи задржавају се дуже на кометама које су посматрали, те поред описа њиховог изгледа објашњавају колико се дуго могла посматрати и како се кретала. Први такав опис односи се на комету из 1577 године. Пажљиви посматрач каже за њу да је изгледала као уже, знак да је била узана и дугачка. Глава јој је била нагнута према западу, а реп у правцу Цариграда. Приметио је такође да комета има на репу једну малу звезду, пред којом напоредо стоје три друге звезде. Он је тачно забележио и време видљивости комете: од 8 октобра до 14 децембра увече, кад су је облаци заклонили. Захваљујући томе, у стању смо да утврдимо да је овај наш летописац — и он је, нажалост, остао аноним — први открио ову комету, и то готово месец дана пре свих других: Тиха Брахе, Местлина и осталих астронома на Западу, док су је Кинези, иначе брижљиви посматрачи неба, запазили тек 14 новембра.

Две репатице у исти мах

За већ поменуту комету од 1739, из нашег извора знамо да се појавила на истоку и да се рађала после заласка Сунца. Залазила је пре него што се Сунце појави и виделa се у току 40 ноћи. Доста опширне и веома тачне податке даје и један наш летопис. У њему стоји да се 1744 године видела на небу репата звезда, увече на западу; глава јој беше окренута западу, а реп југу. Она се тако појављивала увече извесно време, од 25 децембра 1743 до 15 фебруара 1744, па је нестала. После извесног времена — писац не каже колико — иста комета указа се у зору на истоку. Глава јој је сада била окренута нагоре, а реп према северу. У јутарњим часовима комета се виђела у току седам дана, а потом је нестала, засењена сунчевом светлошћу. Ови подаци потпуно одговарају онима које пружа стручна астрономска литература. Писцу се може замерити само на једном пропусту: није описао изглед кометиног репа. После привремене невидљивости, када се поново појавила ујутру на истоку, комета је имала огроман, широк, шестоструки реп, који се ширио као лепеза.

Овога лета из наше земље могле су се лепо посматрати две комете. Обе су се виделе у вечерњим часовима, а биле су доста велике и сјајне, с прилично дугим реповима, тако да су падале у очи и онима којима није унапред скренута пажња на њих. Појављивање двеју комета лако видљивих голим оком у тако кратком временском раздобљу веома се ретко дешава, а нарочито у нашем веку, у коме од појаве Халејеве комете 1910 готово да и није било упадљивијих комета. Иако су за последњих педесет година астрономи забележили велик број комета, оне су све биле слабог сјаја, мале, без изразитог репа. Неке су се могле и видети голим оком, али обично само као округласта мрља, док је реп био исувише слаб да би се могао видети без инструмената.

Баш због тога, нарочито је вредна пажње чињеница што је у једном српском рукопису, који је познат као „сеченички летопис", забележено како су се године 1456 виделе на небу две репате звезде, једна на истоку а друга на западу. Ово је утолико важније што су подаци којима наука располаже о овим двема кометама веома сиромашни и недовољно проверени, па се зато оне и не уносе у каталоге. Један страни извор напомиње да су се поменуте године виделе две страшне комете црнкасте боје, а то је било пре него што се исте године појавила Халејева комета. То су исте оне које су и код нас посматране, па сеченички летопис даје драгоцену потврду о стварном постојању ових двеју комета.

Иако су српске земље вековима биле поробљене, а народ доведен до крајње заосталости, његово интересовање за природне појаве није никад престајало. Лишен свих тековина цивилизације, које су другим, срећнијим, народима стајале на располагању, српски народ је макар слободним оком посматрао лепоте неба и необична збивања на њему, а неки од његових малобројних писмених претставника налазили су за вредно да нарочито карактеристичне догађаје и појаве забележе. Досад помињане комете, сем наших људи, посматрали су и многи други у Европи и ван ње, па зато оно што је код нас о њима забележено нема нарочитог значаја за науку уопште. Изузетак би била комета од 1577, због тога што је њу открио један наш човек.

Има и за науку података...

За науку, међутим, могу бити важни подаци у неким нашим летописима који укратко помињу да се ујесен 1551 — неки дају и тачан датум: 18 октобар — појавила репатица. О овој комети страни извори ћуте и она се не помиње ни у једном каталогу, што значи да су је открили наши посматрачи и да је само код нас посматрана. Сличан је случај с још једном кометом. Према запису у једноме рукопису, увече у суботу 7 маја 1687 појавила се репата звезда. Датум је тачно записан, јер се лако може проверити да је тога дана била субота, па пошто каталози не знају за неку комету која се тада видела, остаје као једини закључак да ју је запазио само овај наш непознати летописац из XVII века.

Богаташев портрет

— Кинеска прича —

Неки богат човек, ружан као грех, дао је да му се изради

један за њега веома ласкав портрет. Кад је портрет био готов, он позва своје пријатеље да га виде и да му се диве.

Први од њих рече:

— Како је добро израђен шешир. Исти је као твој.

Други рече:

— Одело је изванредно насликано, тачно до најмање ситнице.

— Да, да! — на то ће нестрпљиво богаташ. — А шта је с лицем? Је ли слично моме?

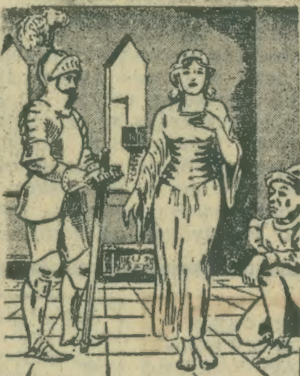
Трећи гост дуго је гледао слику, па најзад одговори:

— Па, брада се може препознати...

МАЛЕ ЗАНИМЉИВОСТИ

„ГВОЗДЕНА" ЛЕПОТА

У доба витезова, женски свет коме је било стало до лепог изгледа прибегавао је једном ефикасном, мада мучном

начину за постизање витке линије. Пошто се сматрало да лепота треба да почива на „чврстим основама", жене су носиле мидере — од гвожђа!

КРАЈ ШИМПАНЗА ЧИТЕ

Чита, учесник у многобројним Тарзановим филмовима и телевизиским програмима, почетком овог месеца завршио је своју глумачку каријеру, а истовремено и живот. Овај једанаестогодишњи шимпанзо, чији је „рад" на филму трајао готово пуних девет година, разболео се пре извесног времена и пренет је на ранч свог сопственика Еда Роџерса. У наступу изненадног беса или можда јаких болова, шимпанзо је развалио решетке кавеза и напао групу људи која је стајала у близини. Његов господар покушао је да га умири, али он га је ујео, а потом појурио према деци која су се у близини играла. Да би спречио несрећу, један од присутних извадио је револвер и убио Читу.

ЧОВЕК У УЖАРЕНОЈ ПЕЋИ

Три минута провео је у фабричкој пећи, у којој је владала температура од неких 700 Целзијевих степени, инжењер једног америчког предузећа за израду заштитних одела за раднике. Он је у пећ ушао носећи нарамак дрва, док је у другој руци држао комад свежег меса. Дрва су изгорела још док је он био у пећи, а месо се угљенисало кад је из ње изишао — здрав и читав! Ово ново заштитно одело од јаке топлоте и ватре, које се овако успешно показало, намењено је у првом реду људима који раде око високих пећи и у топионицама челика, а подесно је, несумњиво, и за ватрогасце.

С ТРИ ТОЧКА НА ЦИЉ

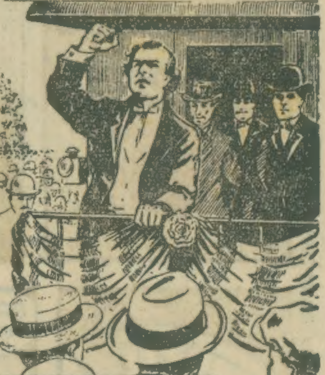
Јединствен подвиг у историји аутомобилизма извео је Швеђанин Алвар Страндберг. На такмичењу у Салвали, код Стокхолма, он је био знатно одмакао од осталих такмичара. Приликом последњег круга, одједном му се, уз прасак, одвалио задњи десни точак. Но, смели возач успео је да задржи власт над колима, која су последњих 500 метара прешла на три точка и прва доспела на циљ.

СУНЦОБРАН ОД АЛУМИНИЈУМА

Изнад једног резервоара воде у Невади, који захвата површину од пет јутара, подигнут је огроман алуминијумски сунцобран. Он треба да послужи пољопривредницима у борби против прекомерног испаравања воде, које је овде нарочито велико у току летњих месеци.

НЕНАДМАШАН ГОВОРНИК

Вилијамс Џенингс Брајен, кандидат за претседника САД на изборима 1896 године, у току своје изборне кампање одржао је једног јединог дана

19 говора, од којих је сваки садржавао просечно 60.000 до 100.000 речи. Године 1900 он је оборио овај рекорд, одржавши 21 говор у току једног дана, а 1908 превазишао је поново самог себе, одржавши 36 дугих говора за свега један дан.

ХА! ХА! ХА!.. СИГУРНО ЋЕ ОПЕТ ПОКУШАТИ ДА СЕ ПРЕРУШИ!

ВАЉДА СЕ НЕЋЕ ПРЕРУШИТИ У СЛОНА! ЈА МИСЛИМ ДА ЋЕ ИДУЋИ ПУТ ДОЋИ СА ТРУБОМ!

ЗАСВИРАЋУ МАЛО СТАНОВНИЦИМА ОВЕ ВИЛЕ!

И ТО НЕШТО ЛЕПО!

ТУУУТ!

3

НАСТАВИЋЕ СЕ

ЈЕДНА ОДИСЕЈА У ЦАРСТВУ ЛЕДА

Четири набубреле печурке падобрана означиле су на модром полар ном небу почетак француске глациолошке експедиције. Било је то 27 августа 1956 године, у срцу Гренланда, на домаку Северног Пола. Кад су четири човека осетила под ногама залеђено тло беле пустиње, отворили су журно боцу француског вина и попили га пре него што ће се замрзнути. Шеф експедиције био је тридесетогодишњи глациолог Жан Димон, а пратили су га: капетан падобранаца Мишел Ланирије, од 37 година, двадесетпетогодишњи лекар Пјер Женесо и његов вршњак Жан Дирезон, радиотелеграфиста. Бачени с неба и потпуно отсечени од целог света, провели су на домаку Северног Пола годину дана. Имали су тројак циљ: мерење дебљине ледене коре, проучавање метеоролошких услова у поларним областима и доказивање да је падобрански десант на Северни Пол реална могућност. Па ипак, ова четири модерна пустињака нису били сасвим усамљени. Они су свакодневно одржавали везу с радиоаматерима из целог света.

Научници месе хлеб

Најхитнији задатак пред којим су се нашли млади људи било је обезбеђење крова над главом. А тај „кров“ могао је бити само под леденом површином, и сам од леда. Да би ослободили 36 квадратних метара станбеног простора, морали су да ишчупају из дебеле ледене коре 114 тона снега и да га однесу 300 метара далеко. Био је то значајан датум кад су се најзад уселели у свој нови дом.

Најбољи лек против досаде и једноличности поларне белине био је рад. Дан је за њих почињао с математичком тачношћу, а задужење свакога било је израчунато у минут. Сваког јутра морали су да обнављају снежне зграде које би олуја у току ноћу оштетила и да рашчишћавају наносе пре но што би приступили метеоролошким посматрањима, која су се понављала свака три сата, дању и ноћу. Добар део времена посвећивали су и домаћим пословима, које су обављали на смену. Сваког дана месили су хлеб. Њихова једина разонода биле су књиге, грамофонске плоче и слушање радиоемисија.

Вода испод леда?

Највећи научни подвиг ове француске арктичке експедици је било је копање бунара дубоког шездесет метара. То је био једини начин да се испита старост гренландског леденог покривача: бројећи ледене слојеве који су се из године у годину слагали један над другим. На дубини од четрдесет метара Димон је нашао на слојеве леда који су се образовали од снежних падавина 1880 године. Даљим израчунавањима научници су дошли до закључка да просечна дебљина леда на Гренланду износи 1.000 до 1.500 метара, док понегде прелази и 2.000. Мада на површини температура обично није виша од минус 20 до 30 степени, она се на дубини од 810 метара, услед загревања које иде упоредо са повећањем дубине, пење до нула степени, што би значило да се испод ледене коре формира водени слој огромне деб љине. То је најновија претпоставка француских научника на Арктику. У случају отапања леда на гренландској површини од два милиона квадратних километара, огромна количина воде накупљена испод леденог слоја допринела би знатном повишењу нивоа мора и океана.

Неколико дана по свом спуштању на залеђено тло Гренланда, чланови експедиције предузели су на смучкама дуг пут ка обали острва, усусрет хидроавиону који је требало да им донесе опрему и алат. Сваки од њих вукао је за собом саонице, превалујући 15 до 20 километара за дан. Ова необична одисеја у земљи вечитог леда трајала је око месец дана. Кад су најзад стигли на место састанка с хидроавионом, утврдили су да су закаснили свега један сат. Одатле су се, с драгоценим теретом, вратили у свој ледени дворац.

КО ЈЕ НАЈПОГОДНИЈИ ЗА ЛЕТ НА МЕСЕЦ?

Ко би претстављао најпогоднију посаду за прву ракету што би са Земље полетела на Месец? — о томе су на свом последњем конгресу расправљали амерички психолози. Они су се придружили мишљењу својих совјетских колега, који су, тражећи одговор на ово исто питање, вршили опите у херметички затвореним коморама. Закључак психолога је да би две жене претстављале много бољи избор од два мушкарца, или мушкарца и жене. Према мишљењу америчког професора Харолда Пепинског, жена која буде изабрана да као прва полети на Месец треба да буде малог раста, да воли усамљеност и да је завршила вишу техничку школу.

ГОЛУБОВИ И РАДАР

Одгајивачи голубова из Кила тврде да радарски таласи утичу негативно на голубове, који услед тога губе смисао за оријентацију. Они су ово поткрепили једним примером. Од 300 голубова који су пошли из Базела, стигло их је у Кил свега шездесет.

ЗАИСТА РЕТКА ПТИЦА

У науци се зна за многе ретке животиње, које су дуго остале непознате људима. Једна од њих је и соко теита, или таита како га неки називају. За последње 62 године, ова птица примећена је само осам пута.

...Било је то у граду Најробију, у Кенији. Неки судија изишао је да се прошета по башти и наједном је стао као укопан. Недалеко од њега, скакутао је соко теита. Није могао да лети, јер му је крило било озлеђено. Судија му је пришао у ухватио га. Зачудо, птица се није отимала. Већ истог дана узимала је храну из судијине руке.

Овај соко добио је име по планини Теити, или можда по једној области у североисточној Тангањици која се такође тако зове. Научно му је име Falco fasciinucha. Први пут је описан 1895, кад га је уловила у Африци научна експедиција коју је предводио један немачки професор. Други примерци ловљени су у великим временским размацима и у нај различитијим крајевима Африке: од обалског појаса на истоку, па све до области које се налазе дубоко у срцу Кеније и Тангањике. Неколико птица уловљено је и у Етиопији.

Примерак ухваћен у Најробију још је младунче, мада је већ достигао пуну дужину, тј. око двадесет сантиметара. Перје му је сиво, сем нешто плавкастог на леђима. Кљун је жуте боје, а такви су и кругови око очију. По мишљењу неких стручњака, соко теита је најбржа од свих птица граб љивица.

НОВА ПОДМОРСКА ПЛАНИНА

Један шведски брод открио је недавно у близини залива Мурхисон, на Гренланду, досад непознату, велику подморску планину. Овај подводни гребен још није измерен. Шведски брод који га је пронашао носио је на Гренланд материјал за експедицију коју су, у оквиру Међународне геофизичке године, упутиле Шведска, Финска и Швајцарска.

ВЕРОВАЛИ ИЛИ НЕ...

САБЉА КАО ПОЈАС

Балијар Синг, некадашњи владар индиске провинције Самбалапур, имао је сабљу толико савитљиву

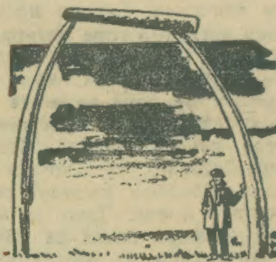
да ју је могао носити око струка као појас, што је он често и чинио.

ДА БУДЕ СИГУРАН...

На гробљу у Килморију, у Шкотској, над гробом неке Саре подигнут је споменик са овим чудним епитафом: „Овај камен подигао је Сарин супруг, не да би славио њене врлине, јер су оне познате читавом граду. Камен је подигнут да би је спречио да случајно не устане из гроба“.

НЕОБИЧАН СЛАВОЛУК

У енглеском приморском граду Скарбороу може се

видети ова необична „тријумфална капија“ начињена од виличних костију једног кита.

СМРТ СТОЈЕЋИ

Римски император Веспазијан одбио је, иако је већ био на самрти, да легне у постељу рекавши: „Императору доликује да умре стојећи“. И умро је стојећи.

ВОЋЊАК И ПОВРТЊАК НА ИСТОМ ДРВЕТУ

Најчудније дрво на свету свакако има у свом врту један Француз из села Кру. То је, уствари, стабло шљиве на чијој једној страни успевају шљиве, а на другој — боранија.

ТРИДЕСЕТ ГОДИНА — ЧЕТИРИ ХАЉИНЕ

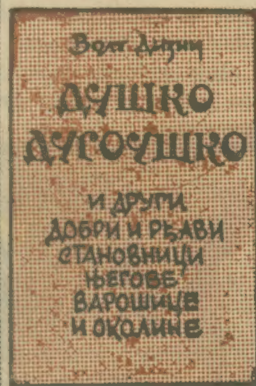
Хелена Робертс из Сиднеја, у Аустралији, носила је пуних тридесет година свега четири хаљине, мењајући их према годишњем добу.

ЈЕДНА ГЛАВА — ШЕСТ КАПА

Доктор Томас Гудвин 1600—1680), декан Модлин

колеџа у Оксфорду, увек је носио, као предохрану против кијавице и назеба, шест капа једну преко друге.

Са свих страна

ТЕЛЕВИЗИСКА ШКОЛА ЗА СЛИКАРЕ

Једна америчка телевизиска станица увела је у свој дневни програм специјалну емисију „За младе цртаче". Метод овог поучавања је врло једноставан. Малишан, седећи код куће крај телевизиског апарата, пре почетка часа стави преко екрана пријемника танак, прозрачан папир. И док у телевизиском студију сликар скицира костур цртежа, дотле малишан, пратећи пажљиво сваки његов потез, лагано превлачи оловком преко прозрачног папира и копира слику са екрана. На тај начин он постепено савлађује основну технику цртања.

* * *

„РИБА-ДЕТЕ"

У песку река и потока у јужним областима Кине живи џиновски даждевњак који спада у породицу репатих водоземаца. Иако водоземац, он често излази на суво, па се чак вере и по дрвећу. Одрасле животиње могу да буду тешке и до 50 килограма, те није чудо што их сматрају џиновима међу даждевњацима. Тело му је црно, с једва приметним сивим шарама, а крик који испушта потсећа на плач одојчета. Због тога га Кинези зову „риба-дете". Месо џиновског даждевњака веома је укусно.

* * *

КЕРАМИКА ЈАЧА ОД ЧЕЛИКА

У Енглеској је створена нова врста керамике, „синтокс", један изванредан материјал ружичасто-љубичасте боје и веома глатке површине. Политура јој је тако фина да се може употребљавати без глазуре. Осим спољног сјаја, синтокс се одликује и необичном чврстином. Он је у стању да пробије челик, а да се сам не сломи. Синтокс-керамика је двапут јача од порцелана и два пута је бољи изолатор. Њен отпор према електрицитету је готово милион пута већи него код порцелана. Висока температура такорећи уопште не утиче на овај материјал, који је иначе одличан спроводник топлоте. Захваљујући овим особинама, синтокс ће наћи широку примену у индустрији.

* * *

ЗГРАДА-ПЛАНИНА

Познати венецуелански архитект Жорж Ромиро Гутирес недавно је завршио пројект једне огромне 25-спратне зграде у Каракасу. Ова грађевина, која ће бити завршена 1960 године, претставља право чудо архитектуре. Она ће бити верна слика, само у минијатури, планине која се диже непосредно изнад града Каракаса. Изградња ове џиновске зграде, која ће, поред осталог, имати 320 магацина, хотел, базен за пливање, гараже и друго, стајаће око 25 милиона долара.

* * *

ЛЕД СЕ ПОВЛАЧИ

Пре неки дан вратио се у луку Тромзе један од бродова норвешке поларне експедиције која је овог лета боравила у водама Шпицберга. Научници су изјавили да су констатовали осетно повлачење снежног покривача и ледника у тој области. У односу на стање утврђено 1936 године, ледник код Хорсуда повукао се за читавих пет и по километара, а то исто догодило се и с ледником код Хамберга, нешто западније.

Да ли знате?

ЈОШ ЈЕДНА ПРИМЕНА НУКЛЕАРНЕ ЕНЕРГИЈЕ

Два лондонска лекара из Центра за испитивање горива утврдила су да радиоактивни кобалт 60 својим зрачењем повољно утиче на убрзавање извесних хемиских реакција. Синтеза угљоводоника из водоника и угљен-моноксида тече знатно брже ако се догађа под утицајем зрачења кобалта 60.

ЗА БРЖЕ ДЕЈСТВО АНТИБИОТИКА

Два америчка лекара пронашла су једну хемикалију која омогућује да се дејство антибиотика тетрациклина знатно убрза. То је неки фосфат, који сам за себе нема никакво нарочито дејство, али потстиче организам на брже апсорбовање овог антибиотика. На опитима се показао као веома успешан, нарочито при лечењу грудних обољења и менингитиса.

НЕОСЕТЉИВИ НА ХЛАДНОЋУ

Проучавајући аустралиске урођенике, неки научници дошли су до закључка да су они неосетљиви на промене температуре. У пустињским крајевима, где ови урођеници живе, преко дана је веома топло, док ноћу температура каткад падне на свега неколико степени изнад нуле. Међутим, они се понашају као да разлике у температури уопште нема.

СКАКАВЦИ И СЛУХ

Скакавци не чују звуке на исти начин као човек. Човеково уво распознаје углавном звуке с мањом фреквенцијом, док их скакавци уопште не чују. Да би они разликовали звук, потребно је треперење високе фреквенције, отприлике од крајње горње границе човечјег слуха па навише. Дакле, тамо где човек престаје да чује, почиње осетљивост скакавчевог органа за слух. То није никакво уво, већ једна мембрана на грудима, где се налази и слушни нерв. Поред тога, скакавац одаје звуке на прилично чудан начин: тарући задње ноге, при чему му једна служи као гудало, а друга као виолина.

КОЈА ЈЕ ОВО ЖИВОТИЊА?

На нашем цртежу приказан је један припадник породице псетоглавих мајмуна. Има дуг реп, веома је живахан, а живи у топлим и влажним шумама западне Африке. По леђима је сивозелен, а трбух му је бео. Лице, руке и уши су црни. У устима има, с десне и леве стране под образима, наборе сличне кеси у које сабира храну.

Живот проводи на дрвећу. Вере се веома спретно и предњим и задњим удовима. Може добро да скаче, јер су му задњи удови дугачки и јаки.

Ова врста мајмуна живи у заједницама. Хране се биљном храном и птичјим јајима, али праве и велике штете пољима засејаним кукурузом. У стању су да униште десет пута више кукуруза него што им је потребно за исхрану.

Ови мајмуни плаше се човека и змије. Уосталом, нису велики. Дугачки су око пола метра, али им је реп дугачак око 65 сантиметара.

Да ли се сећате — учили сте у зоологији — како се зове ова врста мајмуна?

(Заморац зелени)

ТРАГОМ ФОСФОРА

Један археолог из Висконсина, у САД, нашао је нов метод утврђивања места где су се у преисториско доба налазила људска насеља. Он је у стању да открије та места чак и онда кад се нису очували никакви видљиви знаци. Наиме, свуда тамо где су некад биле куће, у земљи су остали трагови фосфора. После обеда људи су оглодане кости обично бацали око куће или шатора, па је фосфор из њих ушао у земљиште. Фосфор се врло споро губи, тако да је — према мишљењу овог археолога — чак и после неколико хиљада година могућно наћи на његове трагове.

НОВ НАЧИН ДОБИЈАЊА ТИТАНИЈУМА

У лабораторијама Националног бироа за стандарде у Америци примењен је један нов метод за добијање титанијума, магнезијума, цирконијума и других лаких и отпорних метала, који су од необичне важности за изградњу авиона и ракета. То је, уствари, електролитички метод, само много бржи и ефикаснији од досадашњег.

УСПЕШНО СРЕДСТВО ЗА ГАШЕЊЕ ПОЖАРА

У Америци је пронађено ново средство за гашење пожара, које ће, како се предвиђа, имати нарочито велику улогу приликом авионских несрећа. То је једна хемикалија, чије се дејство састоји у томе што прекрије запаљену површину, спречавајући прилаз кисеонику из ваздуха. Ова хемикалија није отровна.

СВЕ ЈЕ ТО ХРАНА

Јапански трговински центар у САД отворио је у једном њујоршком хотелу трећу годишњу изложбу конфекциске робе и необичне хране. Поред осталих деликатеса, на овој изложби могу се видети мрави преливени чоколадом, врапци печени на ражњу, укусно спраљено месо дивље свиње, супа од кенгуровог репа и конзервисани бифтек од змије

Јесте ли већ чули да...

...број електрона који за један минут пројђу кроз влакно сијалице од педесет вати далеко надмашује број водених капљица које се за годину дана сруче низ Нијагарин водопад.

...реч „дан", ознака за једну од јединица времена, води порекло од санскритске речи „динам", чије је основно значење: сјај, светлост.

...на Сундским Острвима сечива за секире праве се од плећке бивола.

...прва друштва Црвеног крста основана су код нас 1876 године, и то јануара месеца у Црној Гори, а фебруара у Србији. Повод за њихово оснивање био је Босанско-херцеговачки устанак, јер се указала потреба за пружањем помоћи рањенима и оболелима, као и многобројним избеглицама.

...већина врста дрвета плива на површини воде. Међутим, струготина од тог истог дрвета тоне.

...канадска сојка лежи на јајима и изводи младе усред зиме, чак и кад је температура испод —35 Целзијевих степени.

...судећи према ископинама у Данској и Швајцарској, још преисториски људи знали су за чешаљ.

...ћата, израз који се некад употребљавао за писара, потиче од персиске речи „кетебе", што значи „писати".

...први циркус у данашњем значењу основао је, 1782 године у Лондону, неки Филип Естли. Исте године и Париз је добио свој циркус, који је основао Антонио Франкони, емигрант из Венеције.

...у 17 веку, студенти универзитета у Кембриџу кажњавани су шибањем ако би се купали у реци.

... Ајфелову кулу сваког дана посети просечно 15.000 особа.

Укрштене речи

Водоравно: 1) део одеће; 5) борба с биковима; 7) врста ветра; 8) женски дубок глас; 10) афричка животиња; 12) мера за површину; 13) канцеларија, уред; 15) месенска тврђавица; 17) пеликан, гем; 19) део бродоградилишта; 21) брига, старање; 22) полуострво у Азији; 24) запета; 25) свеза; 27) полуострво у Грчкој; 29) јединица за мерење електричног отпора; 30) роман Емила Золе; 32) врста першуна; 34) планинска област у средњем делу Источних Алпа; 36) халогени елемент; 38) дрво; 39) држава у Азији; 41) музички израз.

Усправно: 1) планина у Македонији; 2) становник највећег полуострва; 3) слово грчке азбуке; 4) речно острво; 5) део ноге; 6) неман; 7) врста метеора; 9) врста менице; 11) женско име; 14) кретање мора; 16) врста плиша; 18) купалиште на Јадрану; 20) врста каљеве пећи; 23) део руке; 24) метал; 26) биљни паразит; 28) основна материја за добијање боја; 31) мелодија; 33) птица певачица; 35) богиња земљорадње код старих Римљана; 37) јединица за мерење силе; 40) грчко слово.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) апис; 5) Анатол (Франс); 7) Амур; 8) Рим; 10) калај; 12) ра; 13) инат; 15) их; 17) Апаши; 19) Вит; 21) Арон; 22) Кронин; 24) Асен; 25) мед; 27) лиман; 29) на; 30) Амес; 32) јј; 34) овера; 36) Ана; 38) Арас; 39) Абадан; 41) атак.

Усправно: 1) анули; 2) Парана; 3) И(ван) Т(ургењев); 4) сор; 5) ама; 6) Лир; 7) актив; 9) Марин (Држић); 11) Јапан; 14) Тарим; 16) Хикси; 18) Шонен; 20) трема; 23) онамо; 24) алоја; 26) Далас; 27) Невада; 31) серак; 33) ЈНА; 35) ран; 37) аба; 40) ае.

Дедине вештине

Две мачке и миш

Две мачке потерале су једнот миша, али је он ипак успео да им умакне. Но, ако оне наставе да га јуре кроз овај сплет улица и уличица, једна ће га сигурно стићи.

Која ће мачка стићи до миша и куда треба да иде да би га ухватила?

Пут до кенгурове јазбине

Сви знамо да кенгур уме добро да скаче. Зато нам је и разумљиво што једног кенгура, кад су га потерали ловци нису могли лако да ухвате. Он им је брзо измакао и зачас се нашао у својој јазбини. Што је за ловце било најгоре, до те јазбине водило је више стаза. Кенгур је одмах нашао праву, док су ловци збуњено застали, не знајући којим путем да пођу.

Да ли знате којом је стазом кенгур измакао и тако се опасао сигурне пропасти?

Голубови

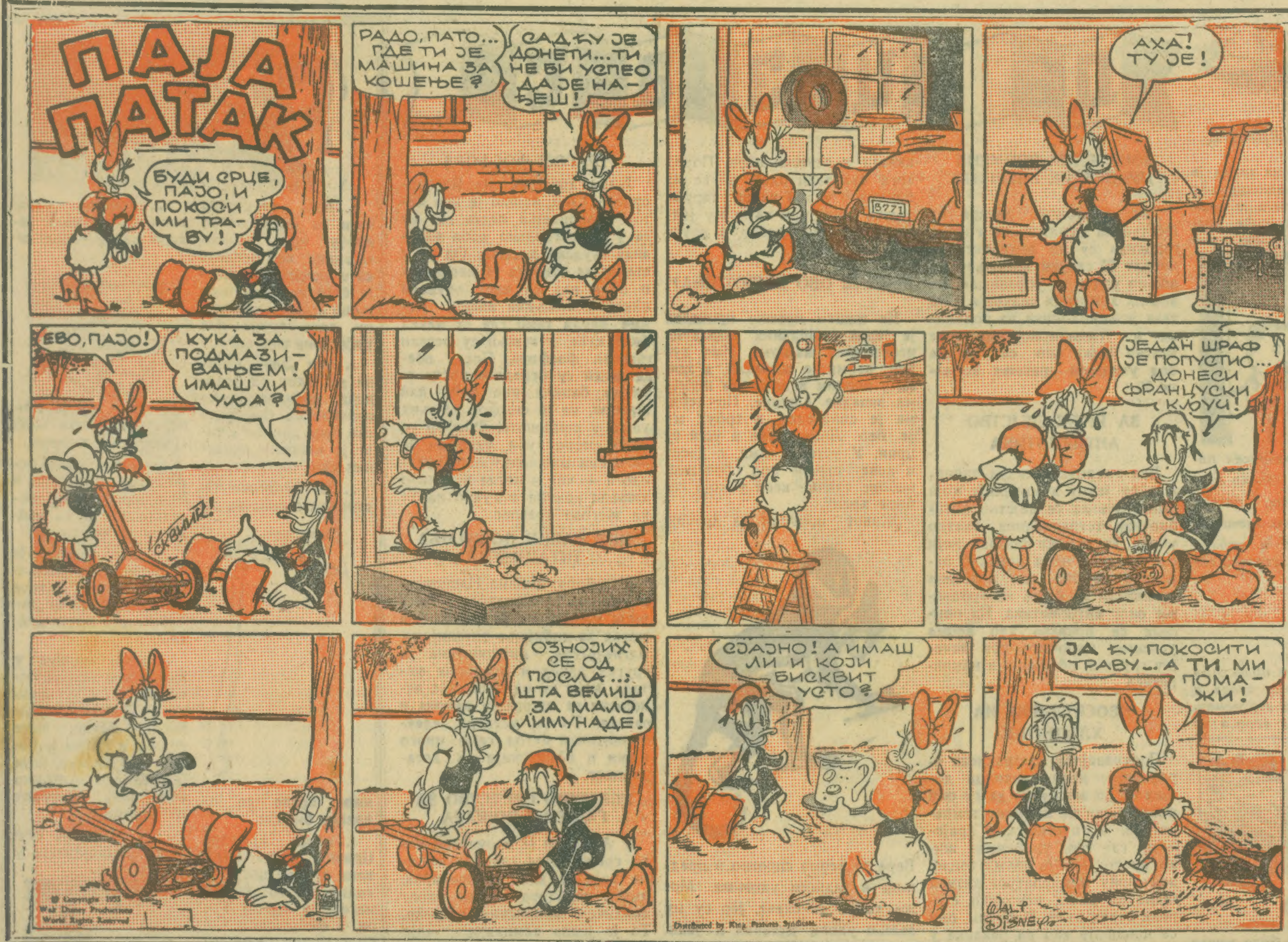
Ево једне игре у којој може учествовати више играча. Сваки треба да изабере за себе по једну врсту жита, поврћа или које друге биљке и да то објави гласно, да сви знају. Например, један каже: „Ја сам пшеница!" А други: јечам, овас, кукуруз, просо, пасуљ, грашак, конопља, кукољ...

Тада један из друштва устане и викне: „Голубови лете у пшеницу!" Но, онај који је изабрао пшеницу скочи с места и каже: „Не! Голубови не лете у пшеницу него у јечам!" На то онај који је изабрао јечам одговори: „Не! Голубови не лете у јечам него у конопљу!"

Тако играчи брзо „шаљу" голубове из једног жита у друго, а ко не одговори одмах, него се премишља или каже неку врсту биљке која се не налази међу играчима, тај мора дати залогу.

Од тачке до тачке

Желите ли да за неколико минута добијете слику једне животиње? Ако то желите, онда добро зашиљеном црном оловком повежите редом бројеве од 1 до 44.

ПОЗНАЈЕ МУШТЕРИЈЕ

— Који број ципела носите? — пита продавац Пату.

— Па, тако... 35 или 36.

— Дивно! Баш имам број 38. Сигуран сам да ће вам стајати као саливене!

ЗБОГ СЛИЧНОСТИ...

— Зашто плачеш, Гајо?

— Ох, тетка Белка, Влаја је разбио прозор на Попајевој кући.

— Па због тога не треба да плачеш. Ниси ти разбио прозор.

— Да, — кроз плач ће Гаја — али ми се толико личимо да чика Попај не може никако да нас разликује.

ОДМАХ ДО ЊЕГА

Шиља се вратио из иностранства, па свим познаницима донео понешто за успомену. Белки је поклонио сребрну пудријеру са угравираним иницијалом А.

— Мој је иницијал Б, а не А, — чуди се Белка. Знао си, ваљда, то.

— Знао сам, — правда се Шиља — али није било тога слова, па сам узео оно које му је најближе.

Који је ОДГОВОР тачан

ВАРСКА БИТКА водила се у:

11 веку
13 веку
16 веку
17 веку

ВИЛИ КИТ је личност из романа:

Ирвина Шоа
Томаса Мана
Хермана Воука
Олдоса Хакслија

ХАПАРАНДА је:

град
ароматична биљка
стара сликарска школа
полуострво

ОДГОВОР

ВАРСКА БИТКА одиграла се 1042 године. Потпомогнута својим савезницима: жупаном рашким, баном босанским и кнезом хумским, византиска војска пошла је да покори Зету. Бројно далеко слабији, зетски кнез Војислав са својом војском, у ноћи између 6 и 7 октобра, изненада нападне византиски логор. Код Византинаца је настала паника, па је њихов командант наредио повлачење ка реци Бојани. Но, у теснацу између Лисиња и мора Зећани су стигли бегунце и нанели им страховите губитке. Према неким подацима, изгинуло је том приликом 40.000 византиских војника. Зетске трупе гониле су остатак поражене војске све до Дрима. После ове битке, Рашка, Хум и Босна признали су врховну власт Зете.

ВИЛИ КИТ је личност из романа Хермана Воука „Побуна на Кејну", у коме је описан живот посаде на једном америчком чистачу мина за време последњег рата. Роман је драматизован и приказује се на позорницама многих земаља света, па и код нас.

ХАПАРАНДА је гранични град и најсевернија шведска лука, са непуне три хиљаде становника. Веома је привлачно место за туристе, који долазе да би посматрали „поноћно сунце", изванредно лепу природну појаву.

Шумски човек

по роману Зена Греја

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика", штампарско издавачко предузеће, Београд, Македонска 31. — Тек. рач. бр. 101-Т-935 поштански фах број 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 700 полугодишња 350; за иностранство: годишња 1.000, полугодишња 500 динара. — Рукописи се не враћају.